

Poliziaren gas potoak, jendeak sakabanatzeko arma kimiko hutsak

Pello Zubiria Kamino

@pellozubiria

Gerrarako debekatuak baina bake garaiko protestetan huskeria bezala erabiliak, gas negar-eragileek irudikatzen dituzte estatuen bortxa modernoaren kontraesanak. 1920ko hamarkadatik herritarren mobilizazioak zapuzteko prestatuak, gason erabilera fite ugaritu da azken urteotan mundu osoan. Eragin dituzten heriotza, zauri eta kalteen ebaluaziorik ez da ezagutzen. Ordainetan, gero eta negozio handiagoa mugiarazten dute, batik bat krisi handian sartu ginenetik.

11.000 granada inguru jaurti dizkiete jendarmeei Britainiako Notre-Dame-Des-Landesen ZAD famatua defenditzen zuten herritarrei, Bertrand Cavallier jeneralak prentsari aitortutako kopurua da. Aste pare batean 11.000 granada, horietatik 10.000 gas negar-eragilea hedatzen dutenak. *Su etena* heldu denean, ekintzaileek karkasa hutsak itzuli dizkiete agintariei Naoned-Nantesko prefekturaren atarian pila harri-garria osatuz.

Mundua etxeko pantailetatik ikusten duten herritarrei ke horiek hutsalak iruditu arren, arma kimiko arriskutsuak dira, Anna Feigenbaumek oroitarazi duenez *“Negar gasa: I. Mundu Gerrako gudu-zelaietatik gaurko kaleetara”* liburuan. Hasteko, kontatu digu zer nolako pozo kimikoak daramatzaten lurrunok.

Batzuek CS gasa daukate, kloroben-zilideno malonitrilo delakoa. CN deituek klororoazetofenona. CR tipokoek dibenzoxazepina. Badira OC motakoak ere, piper gasa daramatena, oleoresina capsicum. Feigenbaumek azpimarratzen duenez, gasok pentsatuta daude igurzten dituzten pertsonen eragiteko “tortura, adorea birrintzea eta kalte fisikoa eta psikologikoa”.

Gas negar-eragileak historian azaldu ziren 1914ko abuztuan, I. Mundu Gerran, tropa frantsesek alemanei jaurti zizkietenean bromuro metilbenzilo betetako granadak: negarra eragin, ikusmena lausotu eta itotzear jartzen ziren soldaduek, estutasun hartan ez

zeukaten lubakietatik irtetea beste biderik eta orduan frantsesek fusilen tiroz bezala artilleriaz garbitzen zituzten. Hilabete batzuk geroago 1915eko apirilean, Ypresen hartu zuten alemanek errebantxa, frantsesei kloro gasa jaurtiz. “Erasokortasunean irabazteko tresna ziren gasok. Askoz geroago, Vietnamgo gerran negar-eragileak modu beretsuan usatzen ikusi ditugu. Vietnamdarrei jaurtitzen zizkieten beren bunkerretatik irten arazteko, ondoren haien gainean beste gasak, bonbak edo tiroak jaurtitzeko. Erabilera militar-rrongatik daude gas negar-eragileak debekatuta gerretan”.

Baina kontraesanak zer diren, Arma Kimikoen 1993ko Itunak *lacrimo* hauek debekatzen dituen arren gerra garaian, matxinaden kontrolerako baimenduta daude. Grafikoki esateko, nazioarteko itunak urratuko lituzke militar batek publikoki erakutsiko balitu gas potoak desfile batean; aldiz, edozein polizia demokratikok lasai ederrean eskuzko botiletatik igurzten ditu gasokin protestalariak, edo fusilez potoetan tirata.

1920 eta 1930eko hamarkadetan hasi ziren AEB eta Europako zenbait estatu gas negar eragileekin sakabanatzen jendeen bilkura eta manifestazioak. Britainia Handia hasiera batean uzkur omen zegoen munizio honekiko, bere herritarrek gogoan baitzeukaten Gerra Handian Europako zelaietan jasandako triskantza. Baina horiek ere laster ireki zioten atea ustezko aurrerapenari.

Inperioko bazter askotan matxinoak metodo berriekin hasi ziren aurre egin kolonialistei. Indian Mahatma Gandhik ekin zionean *Satyagraha* deitu borroka ez bortitzari, jende baketsua tiroka hiltzeak itxura txarra ematen zien agintariei. Gero, Nigerian emakumeek hartu zuten protagonismo handia inperioren aurkako mugimenduetan. Londresko agintariak arma kimiko berri *ahulago* horiekin metropoliko herritarrei sinetsarazi zieten ondo enplegatuta gasak baliagarri izan zitezkeela *matxino basatiak* zibilizatuki menderatzeko.

Masak kontrolatzeko merke eta efikaza

Gaur gas negar-eragileak hain polemika gutxiarekin erabiltzea ere hein batean agintari britainiarrei zor zaie. Ipar Irlandako manifestariei hura jaurtitzea justifikatzeko sortu zuten Himsworth batzordeak egiaztat ezarri zuen gas hori –ez armen baina drogen atalean aztertuz– toxikotzat jotzeko gutxieneko maila bat. Toxikotasun mailaren azpitik gasa arriskutsua ez dela argudiatuz, jendearen begi, aho eta sudurrak haiekin igurztea onargarri bihurtu zen.

Kontua da geroztik ez Osasunerako Mundu Erakundeak eta ez beste inork ez duela egin arma hauen ondorioen azterketa globalik, dokumentazio lan handia egin duen Feigenbaumek dioenez. Txosten mediku zehatz asko bai aurkitu ditu, esaterako azken aldiak Turkia, Venezuela, Britainia Handia edo AEBetako medikuen elkarteen plazaratutakoak. Baina maila

'Liberation' egunkariak apirilean zabalduko argazkian, ekintzaile bat Notre-Dame-Des-Landesen lurren pozoitsuz inguratuta, ZADa desegitera bidalitako polizia bota dizkieten gas negar-eragilezko potoak berriro haiei teniserako erraketa batekin jaurtitzeko ahaleginean. Gasaren kalteetatik babesteko aurpegian daraman maskarak oroitarazten ditu I. Mundu Gerrako lubakietan soldaduek zeramatzenekin, pozoia ere berdintsua izaki.

orokorragokorik ez. Feigenbaumek gasoi egozten dizkien arriskuak –malkoak, goragaleak, abortatzeak, itsutasuna, baita heriotza ere...– mundu osoan hain naro erabiltzen diren munizioekin nola gauzatzaren diren azalduko duen ez kopururik eta ez baloraziorik ez dago, soilik dakigu arma legalak direla, inolako kontrolik gabeak.

“Gas negar-eragileena itzalpeko merkatu bat da –dio ikerlariak– kontratuetako askok ez baitute gobernuen baimenik ere behar. Industriak zuzeneko harremanak ditu poliziaekin. Ez dago behaketarik Nazio Batuek indarra eta armak erabiltzeko ezarritako estandarren jarraipen planetan; beraz, erabilera okerre jarraipenik ere ez. Gehiegizko erabileraren eta komertzioaren arteko loturarik ez da aztertzen”.

Gasa merke eta efikaza da kaleko gatazkak kontrolatzeko, batik bat at-

mosfera kontrolatzeko [policing the atmosphere] teknologia bakarretakoa delako. Kautxuzko pilotak eta ur kainoiak linealak dira, ez atmosferikoak, soilik harrapatzen dute eremu txiki batean kokatutako itua, pertsona. Alde horretatik, gasak diru gutxiagorekin askoz eremu zabalagoa kontrolatzen du.

Feigenbaumek dio gaur, batik bat 2008ko krisia lehertu zenetik, protestan datorren jendearen aldetik taktika ezberdinak ugaritu egin dira. Europar adibidetzat jartzen ditu Frantziako azken aldiko mobilizazioak, zeinetan bildu diren klase askotako gizarte mugimendua, sindikatuak eta beste, eta badirudi polizia ez zegoela horri aurre egiteko prestatua. Eta gainera irudiak daude. “Agintaria bazara, larriena da telebista ekipo asko daudela protestetan, irudi horiek hartu eta jendeen etxeeta-

raino iristen direnak, eta polizia nola edo hala irabazle atera nahi duela leletan jokatzen den komunikazio gudu horretan”. Notre-Dame-Des-Landesen ikusi denez, nor den nagusi garbi uzteko gasa aski ez denean polizia prest daude matxinoei erasotzeko gerrako zauriak eragiten dituzten bestelako granada gogorragoekin, ZADetik zabaldu diren argazki beldurgarrietan ikusi dugunez.

Segurtasun konpainiek hurbiletik jarraitzen dute munduko protesten bila-kaera. Esaterako, industrialek ba omen daukate *Tear Gas Watch* izeneko posta elektronikoko zerrenda bat, zeinetan bateko eta besteko aktibistek zabalduko informazioak fabrikatzaileek beren estrategiak fintzeko birziklatzen dituzten. Horra jendeak gaseztatzeko produktuen *Ikerketa+Garapena+Berrikuntza*. ■

50 urtez elkarrekin

ZINKUNEGI
OPTIKA

Hernani, 23 · 20004 Donostia
T. 943 420 624
info@zinkunegioptika.com
www.zinkunegioptika.com

